

ÅRSRAPPORT 2023

Med årsregnskap

Stiftelsen Lenken
Gestapohuset og Espeland fangeleir

Innhold

Side 5. Daglig leder har ordet

Side 6. Takk

Side 8. Stiftelsen Lenken 2023

Side 11. Gestapomuseet

Side 17. Espeland fangeleir

Side 24. Prisutdelinger

Side 25. Faglige samarbeid

Side 26. Virksomhetens formål

Side 27. Lenkens organisasjon

Side 29. Andre grupper og utvalg

Side 32. Helse, miljø- og sikkerhet

Side 33. Økonomi 2023

Side 35. Støtte 2023

Side 37. Årsregnskap

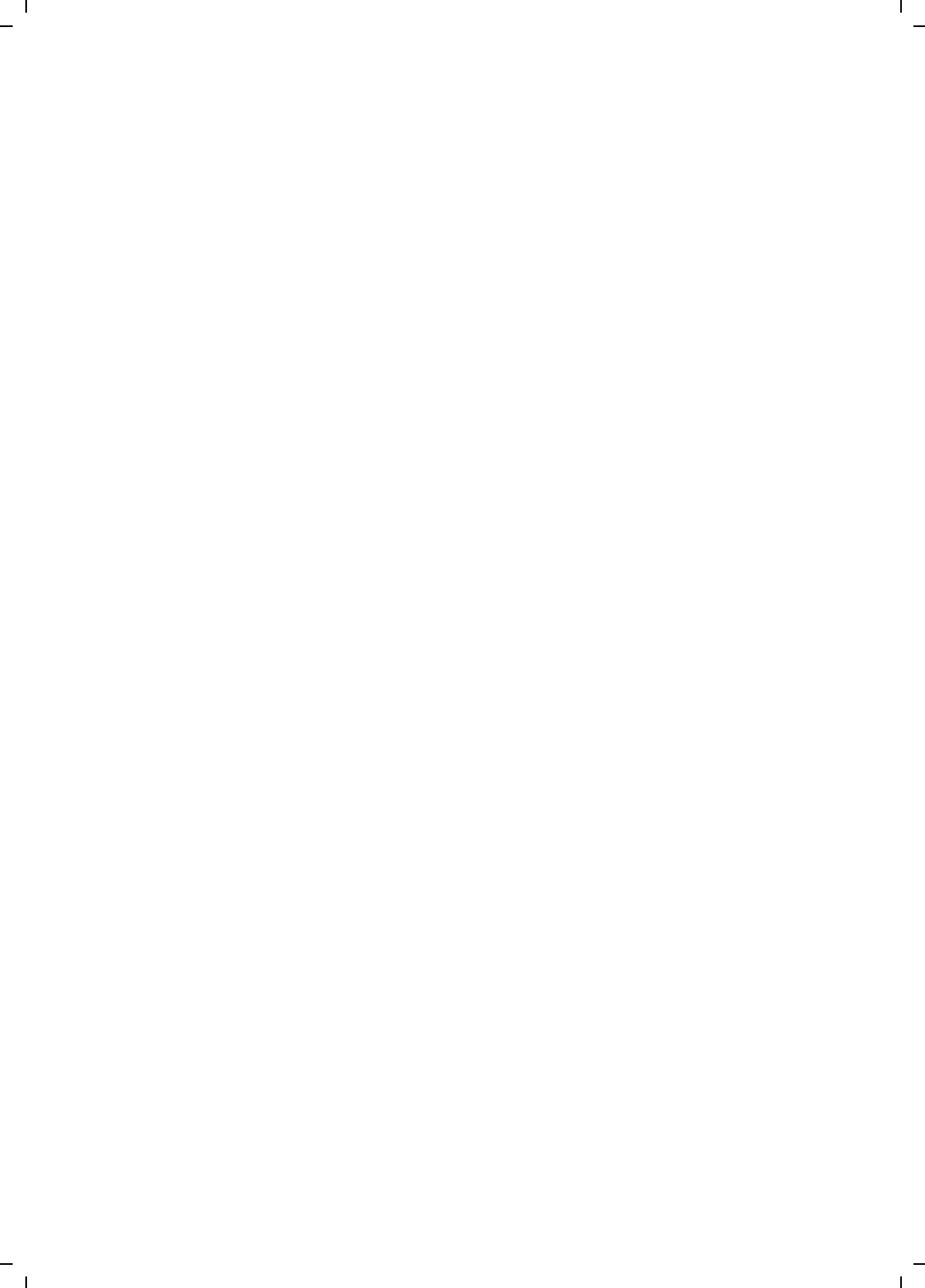
Side 49. Perspektiver etter 2023

Side 54. Mulige utvidelser

Side 56. Sponsorer

Mathilde Halhjem Edvardsen, tegning på
papir.

Daglig leder har ordet

Det er alvor nå. Den 7. oktober 2023 gikk Hamas til militært angrep på Israel. Israel har gått inn i Gaza, og mange tusen sivile er drept. Krigen i Ukraina fortsetter med uinnskrenket styrke. Over hele verden undergraves demokratiske verdier med økende kraft. Kun 43% av verdens befolkning lever under demokratisk styre, og tallene er synkende ...

Vi kan ikke lukke øynene for realitetene. Vi må ikke tro at giften fra udemokratiske og antihumane krefter ikke når det norske stoffskiftet. Den siger ikke minst inn på ungdommens digitale plattformer og i skolegårdene. Det skapes subkulturer der desinformasjon danner fundamentet for forkvalede virkelighetsforståelser og samfunnsødeleggende aktivitet.

Derfor har vi en stor jobb å gjøre. Det handler om beredskap. Vi må sprøyte inn antistoffet – reell kunnskap. Konflikter og forståelseshorisonter har alltid dype historiske lag, og vi kan ikke skjønne vår egen tid uten en etterrettelig sondering av fortiden. Og her ligger også utfordringen: hvordan sikrer vi ungdommen etterrettelighet i deres perspektiver?

Vi må knytte historien til ungdommens egen hverdag. Deres egen identitetsdannelse er et historisk produkt, og den er vevet sammen med hendelsene i den store verden. Vi må vise hvordan historiske mønstre og figurer repeteres eller forskyves over tid, og bidrar til å forme de unges egen virkelighet, så vel i skolegården som internasjonalt.

Stiftelsen Lenken kan således ta elevene med på interessevekkende reiser, som like gjerne kan begynne med, som ende opp med dem selv. Slik eksponerer vi elevene for dypere lag av hva de er, og viser betingelsene for et trygt og demokratisk samfunn. Og slik bidrar vi til å gjøre våre unge til bedre informerte og aktive medborgere.

Daglig leder

Tor Dishington Johansen

Takk!

En enormt stor takk til de to fantastiske venneforeningene våre. Vi er helt avhengig av deres hjelp for å kunne holde hjulene i gang. Det frivillige arbeidet som nedlegges gjennom året er imponerende!

Gestapomuseets forening

nedla i løpet av 2023 til sammen 2 731 arbeidstimer. Det representerer en økning på minst 34% målt mot 2022. Foreningen hadde 87 betalende medlemmer i 2023. Den er spesielt rettet mot formidling, samt annet musealt og faghistorisk arbeid. På denne bakgrunnen arbeides det også med å videreutvikle et internasjonalt kontaktnett.

Foreningen tar seg ikke minst av besøk utenfor normal arbeidstid. Den avholder også egne arrangementer og medlemskvelder med foredrag og formidlingsopplegg. Frivillige har også fått representere foreningen i eksterne arrangementer. Det er dessuten foreningen som er ansvarlig for den årlige markeringen av 9. april ved minnestøtten i rotunden ved siden av Gestapohuset. Foreningen leier sine lokaler i Gestapohuset hos stiftelsen.

Espeland fangeleir venneforening

la ned hele 5 200 arbeidstimer i 2023! Det er likevel en liten nedgang på 8,4% fra forrige år. Medlemstallet var 190. Det frivillige arbeidet inkluderer skoleundervisning, guiding og dugnadsarbeid på mandagene. «Dugnadsgjengen» alene la ned 3 500 timer med forefallende arbeid! Venneforeningen har ikke bare hjulpet til med gjennomføringen av stiftelsens arrangementer, men også profilert Espeland fangeleir med egne arrangementer. 'Møteplassen' for pensjonister hadde fulle hus gjennom hele året.

De øvrige enkeltarrangementene i foreningens regi, som foredrag og konserter, var også svært vellykkede. Venneforeningen er også blitt invitert til eksterne arrangementer for å snakke om Espeland fangeleir og det frivillige arbeidet. Fra foreningen fikk vi også økonomisk støtte på tilsammen kr. 55 000 til utbedring av lydanlegget i Kvinnebrakken og en varmepumpe til Nedre magasin.

TUSEN TAKK!

Det offentlige

Takk til Kunnskapsdepartementet, som vår største bidragsyter. Bergen kommune økte støtten til stiftelsen i 2023, ikke minst gjennom en engangsstøtte på kr. 1 000 000 etter budsjettforliket. Også prosjekttilskuddene var betydelige – takk! Vestland fylkeskommunes driftstilskudd var nokså beskjedent, men vi er desto mer takknemlige for økningen i prosjekttilskuddene. En spesiell takk til Fylkeskonservatoren for økonomisk støtte via Riksantikvaren, og et meget godt faglig samarbeid gjennom året. Takk også til Forsvaret for viktig prosjektstøtte.

Det private

En spesiell takk til Austevoll Seafood AS for gaven på kr. 500 000, og til Fana Sparebank AS for tilskuddet på kr. 400 000. Vi er dypt takknemlige! Takk også til en rekke bedrifter for sponsorstøtten i 2023: Janus AS, O.H. Betong AS, ABORA Prosjekt AS, Murmester S. Dønne AS, Magnus M. Thunestvedt AS, Skadedyrservice AS, Bygg Engros AS, Ricks AS og Verisure AS. Takk også til alle som har gitt oss gode priser gjennom året. Tusen takk også til Ildsjelfondet og Fritt ord for deres prosjektstøtte. Stiftelsen har også mottatt flere historiske gjenstander og faglitteratur til biblioteket vårt – hjertelig takk!

Dorthea Rusås, tegning på papir.

STIFTELSEN LENKEN 2023

Stiftelsen skal bygge opp en virksomhet som med historien som konkret og symbolsk ramme aktualiserer betydningen av menneskeverdet i vår egen tid. Gestapohuset og Espeland fangeleir bærer vitnesbyrd om fangebehandlingen under den tyske okkupasjonen av Norge, og skal innta posisjoner som minnesteder for nasjonal og internasjonal kulturarv. Symbolverdien i våre lokasjoner skal brukes som plattformer for å formidle verdien av historisk kunnskap, og styrke samfunnsforståelse og medborgerskap blant våre unge.

I tillegg til å utvikle formidlingen og utstillingene våre spesielt rettet mot ungdom, er det stiftelsens målsetting å bygge opp en forskningsinstitusjon og et nasjonalt kurscenter for lærere, begge rettet mot undervisningen knyttet til menneskeverd og menneskerettigheter i skolen. Vi vil være en ressurs for ungdom, og bidra til sunne dannelsesprosesser gjennom våre diakrone perspektiver.

Sarah Valestrand, «Sammen mot skitpratet», tegning på papir. Vinnerbidrag i kunstkonkurranse for elever.

Stiftelsen Lenken arbeider kontinuerlig for å utvikle seg. Gjennom året har vi arbeidet med nye utstillinger og undervisningsopplegg. Det er ikke desto mindre frustrerende at vi ennå ikke har finansielle og mannskapsmessige ressurser for å ta ut større deler av det enorme potensialet som ligger i stiftelsen materielle og ideelle grunnlag slik det foreligger i dag. Den største utfordringen ligger i å legge opp en forutsigbar og fremtidsrettet økonomi, ikke minst når driftsstøtten fra staten i realiteten har gått tilbake gjennom årene.

Stiftelsen har også presentert for politikere i Bergen sitt forslag om å etablere «Lenkensenteret» i det gamle kretsfengselet i Bergen sentrum. Forslaget er godt tatt imot. Arbeidet med å etablere en avdeling i Høyanger fortsetter. Høyanger kommune ser på mulighetene for å tilby oss et eget hus, og Hydro gir oss den nødvendige tilgangen til «Messen». Se mer om disse prosjektene bakerst i årsrapporten.

Stiftelsen er i en profesjonaliseringsfase i alle ledd. Det vanlig at slike prosesser skaper friksjoner og spenninger. Lenken er ikke noe unntak. For staben handler det om innføring av nye systemer og omorganisering, men vi kan ikke profesjonalisere oss tilstrekkelig uten flere ansatte. Den nødvendige profesjonaliseringen er således avhengig av øket fast offentlig støtte.

Marie Olderkjær, tegning på papir.

Staben tok også initiativ til å utarbeide tydeligere strategier for det frivillige arbeidet i venneforeningene. Det ble nedsatt en egen komité som arbeider med et forslag til strategiplan i Espeland fangeleir venneforening. Ikke minst er rekruttering av flere og gjerne yngre frivillige en utfordring i foreningene.

Den 12. januar avholdt stiftelsen en fellessamling i Sjøfartsmuseet, der staben, styret, rådet og venneforeningenes styrer deltok – målet var å klargjøre stiftelsens identitet og målsettinger. Årets nettverkssamling var i regi av Hvite busser, og ble avholdt i Gdansk i Polen. Våre pedagoger, Anita Lange Hansen og Svein Arne Myhren, deltok.

Gjennom året har Cathrine Løvaas avhjulpet stiftelsen med viktige oppgaver på timebetaling, der det meste av hennes tid har vært brukt på fullfinansierte prosjekter. Ikke minst har hun arbeidet med utvikling av utstillingen 'Politi i krig og fred' som åpnet i august. I tillegg har hun hjulpet til med utforming av den nye hovedutstillingen i Espeland fangeleir.

Stiftelsen arbeidet også for å knytte til seg flere samarbeidspartnere, både i det private og det offentlige. Vi rettet bl.a. oppmerksomheten mot Forsvaret og mottok viktig prosjektstøtte, og vi håper på et utvidet samarbeid. Stiftelsen har også ansvaret for vedlikeholdet av hjemmesiden Krigsmuseene i Bergen og omegn.

I 2023 igangsatte styremedlemmene Dag Steinfeld, Elin Mortensen, Petter Bentsen og Bodil Friele en arrangementsrekke på Rick's med overskriften «Det skulle aldri skje igjen». Møtene er ment som et langsiktig prosjekt. Det første møtet ble avholdt 20. september; i en panel-samtale satte Dag Steinfeld, ambassadør Morten Wetland og forfatter Roy Jacobsen krigen i Ukraina i historisk perspektiv. Helge Jordal sto for det kunstneriske innslaget. Det ble også gitt betydelige donasjoner til FrittUkraina. Den 14. november holdt TV2s krigsreporter, Bent Skjærstad, et foredrag om sine opplevelser fra fronten i Ukraina. Forfatter Frode Grytten, leste egne dikt om krigens redsler.

Henriette Frydenlund, tegning på papir

GESTAPOMUSEET 2023

Gestapohuset sett fra teaterparken. Fotograf ukjent. Foto: Marcus spesialsamlinger. UiB.

Lokalene og fengselcellene i Veiten 3 – det som var Gestapohovedkvarteret i Bergen under 2. verdenskrig – er helt unike. Ikke noe tilsvarende er bevart i Norge. Det er 100m2 med ladet historie. Mer enn 3 000 mennesker var innom «Gestapohuset» til avhør og varetektsfengsling. Mange gjennomgikk hard tortur. Den interaktive utstillingen er i særlig grad bygget rundt fire originale fengselceller.

På celleveggene har fangene risset inn hilsninger, slagord og kommentarer. Noen av dem som satt der valgte å ta sine egne liv, av fare for å røpe andre motstandsfolk. Andre ble slått i hjel i løpet av noen timers avhør og tortur. Vi kommer nær redslene og lidelsene nazismen påførte vårt land og folk. Etter krigen satt mistenkte landssvikere og krigsforbrytere i cellene. Museets målgruppe er spesielt elever fra videregående skoler.

Gestapohuset i Bergen. Fotograf: Bjørn Ottosen.

Besøkstall

Gestapomuseet hadde i alt 2 088 besøkende ved ordinære besøk på museumsåpne dager og ved andre gruppebesøk. Over 900 av disse gjestene kom gjennom sommersesongen fra midten av juni til midten av august, da vi økte fra tre til fem åpne dager i uken. Det påvirket gjestetallet. Sommerbesøket gikk opp med 33 % fra året før.

Skolebesøket endte på totalt 2 503 fordelt på 98 klasser og elevgrupper. Det er ned 9 % fra 2022. Det var omtrent like mange klasser innom i 2023, men elevtallet i klassene var i snitt noe mindre i fjor sammenlignet med 2022.

De aller fleste skoleklassene kom i vårsemestret. At hovedvekten av skolebesøkene kommer fra januar til juni, er et mønster som er kjent fra de forutgående årene. Det er om lag like mange skolebesøk fra ungdomsskoler og videregående skoler.

Nye lokaler

I slutten av januar kunne en endelige flytte tilbake til Veiten 3 etter noen måneder i Markeveien 4C. Med nye lokaler i 4. etasje er det en svært mye enklere og mer praktisk arbeidshverdag med kontor og undervisningsrom i samme etasje som museet. Den avklarte romsituasjonen gir også gode utgangspunkt for videre tilrettelegging og utvikling av Gestapomuseets undervisnings- og formidlingsarbeid.

Inngang til Gestapomuseet.
Chr. Michelsens gate 10.
Fotograf: Bjørn Ottosen.

Sommersesongen

Lektor Ole Aglen var ansatt som museumsvert og omviser i to sommermåned og hadde ansvaret for den praktiske driften av museet. Han loste de 914 gjestene gjennom utstillingene i løpet av sommersesongen. Museet var åpent alle hverdager mandag til fredag.

Undervisning

Undervisningsarbeidet er en kjerneaktivitet. Antallet frivillige formidlere økte i 2023 slik at undervisningsoppleggene ble utvidet og komplettert med flere personlige historier fortalt av etterkommere av dem som opplevde torturen i Veiten. Undervisningen er også blitt utvidet med tilbud gjennom Den kulturelle skolesekken i Bergen kommune med opplegget "Jævla snitch! – om tillit og aktivt medborgerskap".

Aktiviteter og samarbeid

Ett frivilligseminar ble avholdt 25. oktober, der Eva Bjørø Pedersen holdt foredrag. Gjennom 2023 var det samarbeid med flere museer og menneskerettighetsinstitusjoner, både regionalt og nasjonalt. Avdelingskoordinatoren deltok på Memoarkonferansen 2023 med innlegget «Kva skjer når neste generasjon skal fortelje?», og i den følgende paneldebatten. De to frivillige formidlerne Terje Olsen og Petter Bentsen bidrog til presentasjonen.

Fra Gestapomuseet. Fotograf: Cathrine Løvaas.

Universitetet i Bergen og Høgskulen på Vestlandet benyttet begge Gestapomuseet i samarbeid med oss i forbindelse med undervisningen sin. Flere studenter har valgt å bruke Gestapomuseet som utgangspunkt for studentoppgaver og mastergradarbeider.

Arbeidet med en engelsk museumsguide ble drevet frem av utviklingsgruppen med medlemmer fra Gestapomuseets forening. Guiden ble gjort tilgjengelig i digitalversjon og som hefte og var klar til sommersesongen. Museumsguiden var et viktig steg videre for å gjøre museet mer tilrettelagt og attraktivt for et stadig økende antall utenlandske gjester.

I september var Gestapomuseet åpent under Kulturnatt. Flere hundre gjester var innom denne kvelden.

I oktober deltok Stiftelsen Lenken sammen med Gestapomuseets forening på Internasjonal Uke, både med kveldsåpent museum og stand på Torgalmenningen.

Det har vært tett samarbeid mellom avdelingskoordinator og Gestapomuseets forening gjennom hele året. Nye frivillige har kommet til, og både gamle og nye frivillige har vært til uvurderlig hjelp i det publikumsrettede arbeidet vårt. De har deltatt i undervisning av skoleungdom, og de har mottatt andre besøk utenom kontortiden.

Konfrontasjon i forbindelse med landssvikoppgjøret. Foto er tatt på Gestapohusets terrasse like etter krigen da Bergen politikammer benyttet bygget. Fotograf: Bergen politikammer. Foto: Arkivverket.

ESPELAND FANGELEIR

2023

Kvinner arrestert etter 8. mai 1945, oppstilt i Espeland fangeleir. Fotograf: ukjent. Foto: Stiftelsen Lenken

Leiren på Espeland er i dag det norske svaret på fangeleirene fra 2. verdenskrig i Tyskland og Polen. Den er det eneste gjenværende, helhetlige anlegget av nazistenes mer enn 600 fangeleirer i Norge under krigsårene, og er i sitt slag antakelig også blant de best bevarte i hele Europa! Jugoslaviske krigsfanger bygget veien til anlegget, og leiren ble til dels reist av norske politiske fanger.

Litt i overkant av 2000 fanger satt i leiren under krigen. Etter krigen internerte leiren norske landssvikere, og fra 1948 samtlige tyske krigsforbrytere (med ett unntak). Da Sivilforsvaret overtok anlegget i 1952 ble det en del av «den kalde krigen». I november 2014 ble leiren fredet, og noen måneder senere overdro staten anlegget til stiftelsen. Leirens målgruppe er i særlig grad skoleelever på 9. trinn.

Vakttårn i Espeland fangeleir. Fotograf: Bjørn Ottosen

Besøkstall

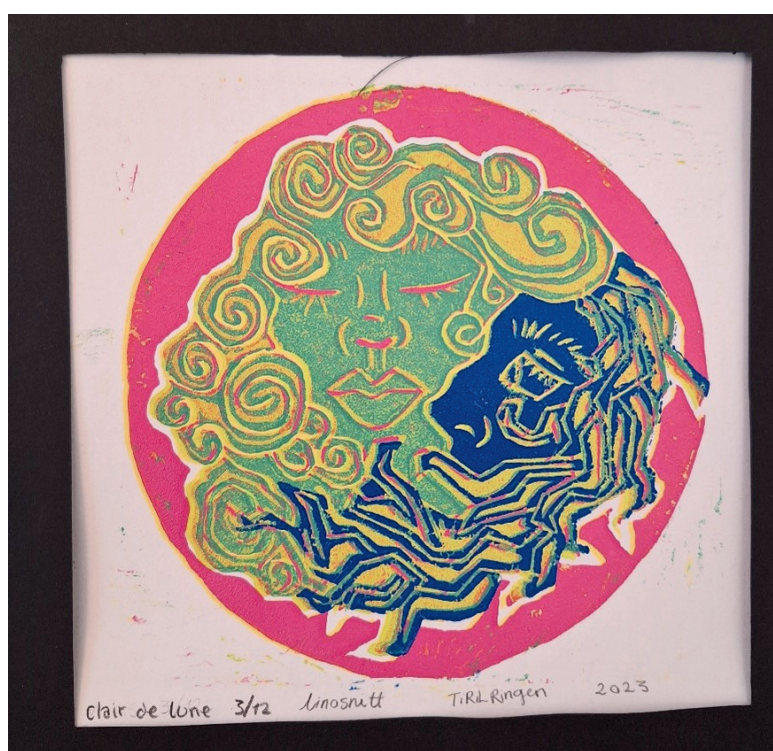
Skolebesøkstallene endte på totalt 2 351 personer fordelt på 87 klasser og elevgrupper. Det er en nedgang på 33% fra i fjor. Dette skyldes ettervirkningene av skolestreik i begynnelsen av skoleåret 2022-23, og stengt museum i månedene november og desember som følge av ombygningsarbeider.

Det er klart flest skoleklasser fra 9. trinn. Disse besøker leiren som følge av en invitasjon rettet til Bergen kommune hvert skoleår. I tillegg kommer også en del videregående skoler til leiren. De fleste skoleklassene besøkte oss i vårsemesteret fra januar til juni. Dette er et mønster vi kjenner igjen fra tidligere skoleår.

Tallene for betalende besøkende er beskjedne, kun 445 og er nesten halvert fra forrige år. Dette gjelder både besøk i søndagsåpen leir og gruppebesøk. Tallene knyttet til ulike arrangementer er imidlertid ganske gode.

Sommersesongen

Lektorstudent Olav Bjelland Brekke ble ansatt som museumsvert og omviser i to sommermånedene og hadde ansvar for den praktiske driften av museet. Han viste gjester rundt i utstillingen og leiområdet i løpet av sommersesongen. Museet var åpent alle hverdager fra mandag til fredag, samt søndager ved hjelp av frivillige omvisere.

Tiril Mandelid Ringen, «Clair de lune», linotrykk. Vinnerbidrag i kunstkonkurranse for elever.

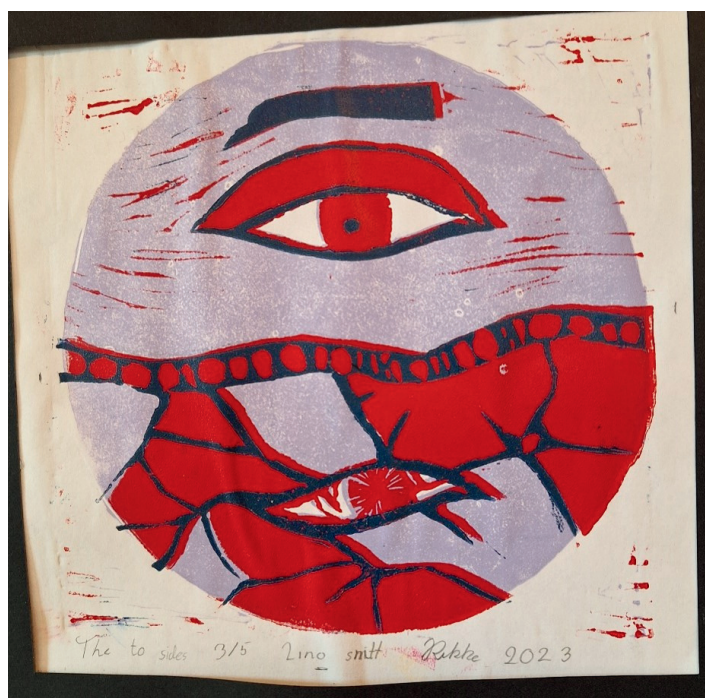
Undervisning

Undervisningsarbeidet i leiren er en kjerneaktivitet. Nye frivillige formidlere har tilkommet formidlergruppen, som i samarbeid med undervisningsleder driver undervisningen i leiren, og noen formidlere er mindre aktive enn tidligere, slik holder antall formidlere seg noenlunde jevnt.

Det tradisjonelle undervisningsopplegget i leiren har i 2023 blitt videreutviklet for å sikre kvalitativt innhold og for å gi en mer strømlinjeformet gjennomføring for formidlerne og skolene. Dette er en vedvarende prosess i formidlergruppen.

I løpet av uken i forkant av Holocaustdagen 27. januar tilbød vi for første gang Holocaust-undervisning for 9. trinn ved Garnes ungdomsskole. Frivillige formidlere fikk opplæring og bemannet en post i opplegget, med ansatte på de to andre. Forbedrede opplegg ble tilsendt skolene i forkant. Elever og lærere gav tilbakemelding på eget skjema og opplegget ble evaluert i formidlergruppen i etterkant.

Det ble også gjennomført egne opplegg for noen skoleklasser fra videregående skoler knyttet til spesielle historiske temaer for å belyse verdier knyttet til demokrati og menneskerettigheter og aktive medborgerskap.

Rikke Merkesdal, «The two sides», linotrykk.

Aktiviteter og samarbeid

Undervisningsleder og frivillige i formidlergruppen hadde i løpet av vår- og høstsemesteret månedlige møter på ettermiddagen hver første tirsdag i måneden. Dette for å fordele undervisningsøkter og omvisning av andre besøkende grupper mellom de frivillige. Gruppen arbeider fortløpende med nødvendige endringer i det faste undervisningsopplegget eller med opplegg rundt særskilte skolebesøk. Formidlergruppen har også hatt et eget foredrag fra Petter Bentsen, sønn av Nancy Landås.

Våre to faste arrangementer i Espeland fangeleir, Den internasjonale Holocaustdagen 27. januar og fredsmarkeringen 8. mai, ble gjennomført etter planen. Den 8. mai la helse- og omsorgsminister Ingvild Kjerkol ned kransen ved minnesmerket i leiren, og byrådsleder Rune Bakervik holdt tale. Som vanlig fortsatte arrangementet innendørs med eget program. De frivillige bidro, som tidligere, med praktisk hjelp.

Espeland fangeleir venneforening har også hatt egne arrangementer i leiren. 'Møteplassen' for pensjonister har vært svært vellykket. Venneforeningen markerte også kvinnedagen i mars med bl.a. foredrag av Agnethe Mohn om "Kvinnene i motstandskampen" Hele 12 flotte opplegg er gjennomført av foreningen med til sammen 1 315 deltakere.

Den 25. oktober ble det i samarbeid med lærere fra Nordahl Grieg vgs avholdt et undervisningsopplegg tilrettelagt for Vestland fylkes temadag om Aktive medborgerskap. Opplegget i leiren var knyttet til frivilligheten i leiren, med intervju av en frivillig formidler og aktivisering knyttet til elevene som aktive medborgere.

Antic Masa, «Cheeky kiss», linotrykk:

Bygg og uteområder

Ansatte Lenken har sammen med frivillige og innleide fagarbeidere jobbet med den nye hovedutstillingen i «Lenken», og holdt derfor stengt for skole- eller museumsbesøk fra november og desember.

Kvinnebrakken fikk i løpet av året nytt lyd og bildeanlegg og muligheter for mulig lyd-demping i brakken undersøkt. Varmepumpe i den store salen i Kvinnebrakken ble installert. Utbedringer på kabel og sikringsskap ble senere foretatt for å sikre drift av nevnte varmepumpe. Nytt lydanlegg, teknisk oppsett og varmepumpe har forbedret og forenklet hverdagen for underviserne i kvinnebrakken.

Det er gjort utvendige arbeider på mange av brakkene under året. Det er skiftet ut ytterpanel på Kvinnebrakken, Befalsmesse og Kjøkken, samt Admin.brakken og Brakke 2. Arbeidene med Vaktboden og Nødaggregatet ble igangsatt. Det er også malt en rekke yttervegger i leiren, inkl. portalen i Admin.brakken som har fått tilbakeført sine opprinnelige farger. Samarbeidet med Fylkeskonservatoren har vært helt utmerket.

Innvendig er det også gjort mye arbeid. Vegger er malt. Jobben med å flytte snekkerverkstedet fra Garasjen til Nedre magasin ble igangsatt. Det er gjort utskiftninger i det elektriske anlegget. Det er montert varmepumper i begge ender av Nedre magasin. Et utall mindre arbeidsoppgaver er gjennomført. Det er investert i et nytt tyveri- og brannalarmanlegg i samarbeid med Verisure AS.

Utendørs i leiren er det gjort mye forefallende arbeid. Gressklipping og snømåking er eksempler på mange av oppgavene. Med den nye minneparken vil hele leirområdet mer og mer anta karakter av et åpent publikumsområde tilgjengelig for bredere bruk.

Doble piggrådgerder i Espeland fangeleir. Fotograf: Bjørn Ottosen

Sam, «Me and my mask», linotrykk.

PRISUTDELINGER 2023

Stiftelsen Lenkens formidlingspris

Flyktingeruta - Norsk grenselosmuseum ved Magne Malnes mottok stiftelsens formidlingspris for 2023. Prisen fikk de for deres formidling krigshistorien og betydningen grenselosene hadde for menneskene på flukt. Arbeidet har bidratt til å øke bevisstheten om at det også her til lands fantes mennesker som var avhengig av andres mot, nestekjærlighet og vilje for å løses mot et tryggere liv. Dette er et viktig budskap i dag. Gjennom personlige beretninger åpner Malnes og Grenselosmuseet opp for kroppslig erfaring som gir rom for empatisk refleksjon. Prosjektet gir synergieffekter mellom landskapsmessige spor, autentiske opplevelser, muntlig overlevering og pedagogisk formidling.

Stiftelsen Lenkens kunstkonkurranse

Temaet for kunstkonkurransen for skoleelever var «håp» i 2023. Vinneren var Samuel Fyllingen, Sygna vgs. Ingrid Koch, Sygna vgs, kom på andreplass, og på en flott bronseplass kom Siren Sundal-Nilsen, Fusa vgs. Alle bidragene har et godt, klart og tydelig grafisk uttrykk, med en levende og spennende formidling av et evig menneskelig tema. Vinnerne hever nivået på hvordan vi forholder oss til andre i en tidvis tung verden.

Vinnere av formidlingsprisen 2023.
Fotograf: Cathrine Løvaas

FAGLIGE SAMARBEIDPARTNERE

Kunnskapsdepartementet
Forsvarsdepartementet
Vestland fylkeskommune
Bergen kommune
Raftostiftelsen
ARKIVET freds- og menneskerettighetscenter
Falstadsenteret
Narviksenteret
HL-senteret
Nansen Fredssenter
Aktive fredsreiser
Hvite busser
Det europeiske Wergelandsenteret
22. juli-senteret
Det jødiske museet i Trondheim
Det jødiske museet i Oslo
Nobels Fredssenter
Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM)
MuseumVest
Spillhuset
Memoar
Tidsreiser AS
Bergen næringsråd
Arkivverket
Bergen Byarkiv
Interkommunalt Arkiv
Forsvarsmuseene
Bergen Næringsråd
Bergen historiske festival
Krigsmuseene
Laksevåg kulturhistoriske forening
Stiftelsen Bryggen og Thetamuseet
Kultur-IT
Amatørkulturrådet i Bergen
Arkivforbundet

Mange av de nevnte institusjonene ovenfor samarbeider vi med gjennom Nettverk for holdningsskapende formidling.

VIRKSOMHETENS FORMÅL

Stiftelsen Espeland fangeleir ble stiftet i 2000, og i 2015 kom hele Espeland fangeleir i stiftelsens eie. I 2020 inngikk Stiftelsen Gestapohuset i Veiten i samme stiftelse og fikk det midlertidige navnet Stiftelsen Espeland fangeleir og Gestapohuset i Veiten 3. I 2021 tok vi navnet Stiftelsen Lenken. Gestapohuset og Espeland fangeleir.

Virksomhetens overordnede mål fremgår tydelig av formålsparagrafen i stiftelsens vedtekter av 28.08.2021:

Stiftelsen har som formål å rekonstruere og bevare Gestapos hovedkvarter i Veiten 3 og Espeland fangeleir, for å sikre for etterlekten minnet om nordmenn som ga sitt liv og sin helse i frihetskampen 1940-1945.

Stiftelsen skal arbeide for å bygge opp et levende museum og kompetansesenter knyttet til fangebehandling og fredsarbeid.

LENKENS ORGANISASJON

Administrasjonen:

Tor Dishington Johansen, daglig leder
Anita Hansen lange, undervisningsleder
Svein Arne Myhren, avdelingskoordinator, Gestapomuseet
Kristoffer Soltveit, museumsassistent, Gestapomuseet
Cathrine Løvaas, administrasjonsmedarbeider (timebasert)
Tamara Puchala, vaskehjelp (timebasert)
Trond Petter Abrahamsen, kommunikasjonsmedarbeider (frivillig)

Under rådsmøtet 1. juni ble det vedtatt noen forandringer og utskiftninger i stiftelsen styre.

Styret:

Arild Horn	valgt til 2024 styreleder til 2024
Dag Steinfeld	valgt til 2024
Monica Mæland	valgt til 2024
Per Kristian Sebak	valgt til 2024
Elin Mortensen	valgt til 2024
Torgeir Skorgen	valgt til 2025
Bodil Friele	valgt til 2025
Kolbjørn Valestrand	valgt til 2025
Cathrine Løvaas	valgt til 2025

Varamedlemmer:

Petter Bentsen	valgt til 2024
Elisabeth Ryen	valgt til 2025

Elin Strand og Ole Bull gikk ut av styret. Stiftelsen takker dem for innsatsen.
Vararepresentant Valestrand gikk inn som ordinært medlem. Nye i styret er Cathrine Løvaas som ordinært medlem og Elisabeth Ryen som varamedlem. Styret valgte Elin Mortensen som nestleder.

Det ble avholdt seks ordinære styremøter i 2023.

Rådet:

Trond Mohn	valgt til 2024
Per H. Martinsen	valgt til 2024
Knut R. Nergaard	valgt til 2024
Ole Johan Hauge	valgt til 2024
Arne Buanes	valgt til 2024
Ivar Johannessen	valgt til 2025 leder for 1 år til 2024
Trond Petter Abrahamsen	valgt til 2025
Tor Jan Ropeid	valgt til 2025

Valgkomitéen:

Ivar Johannesen
Knut Nergaard
Line Tresselt

Det var ingen forandringer i rådet 2023.

Det ble avholdt ett rådsmøte i løpet av 2023.

Den 12. januar 2023 ble det avholdt et fellesmøte i Sjøfartsmuseet mellom staben, styret, rådet og venneforeningenes styrer. Hensikten var å tydeliggjøre våre overordnede mål i stiftelsen.

ANDRE GRUPPER OG UTVALG

Arbeidsgruppe for lobbyvirksomhet

Arbeidet startet høsten 2023. Gruppen utgår fra styret og har også ett medlem fra rådet.

Den består av:

Elin Helen Mortensen

Monica Mæland

Trond Petter Abrahamsen

Cathrine Løvaas

Ricks-komiteèn

Det er fra stiftelsens styre utgått en arrangementskomiteè som arbeider med foredragsserier o.l. på Ricks scene i Bergen sentrum. Gruppen består av:

Elin Mortensen

Petter Bentsen

Dag Steinfeld

Bodil Friele

Gestapomuseets forening og Espeland fangeleir venneforening er egne organisasjoner som leverer egne årsrapporter, men deres aktiviteter er en integrert del av stiftelsens drift. Dette fremgår ikke minst av gruppene og utvalgene som er listet opp i det følgende.

Gestapomuseets forening

87 medlemmer, 10 svært aktive.

Tor Jan Ropeid er foreningens leder.

Foreningens arbeid er knyttet til undervisning og museumsfaglig arbeid og kan deles inn i to grupper:

Undervisningsgruppen

Avdelingskoordinatoren organiserer de frivillige i undervisningen (ca. 5 aktive frivillige).

Utviklingsgruppen (Gestapomuseet).

Ansvarlig for utvikling av utstillingen i museet og de tilknyttede digitale plattformene (5 medlemmer).

Arrangementsgruppe

Gestapomuseets forenings styre gjennomfører årlig flere faglige arrangementer, foredrag og markeringer i og utenfor Gestapohuset.

Espeland fangeleirs venneforening

190 medlemmer, 25-30 svært aktive.

Ole Johan Hauge er foreningens leder.

Hver mandag samles dugnadsgjengen i Espeland fangeleir. Mellom kl. 10:00 og 14:00 utføres en rekke oppgaver. De frivillige er fordelt på flere grupper, men ut over disse gjør mange allment forfallende arbeid.

Malergjengen

Maler interiør og eksteriør (5 personer).

Snekkergruppen

Utfører ulike typer snekkerarbeider, ikke minst utskifting av ytterpaneler (5 personer).

Restauratører

Leiren har et eget fullverdig snekkerverksted, der det bl.a. repareres og rekonstrueres vinduer og dører (2 personer).

Filmgruppen

Arbeider med stiftelsens filmarkivmateriale i Espeland fangeleir (3 personer).

Kjøkkengruppen

Ansvarlig for gjennomføring av bevertning knyttet til arrangementer (2-6 personer).

Bibliotek

Samlingen består av bokgaver og vokser raskt (1 person).

Arkivgruppen

Skanner ulikt materiale i våre arkiver (2 personer)

Elektrogruppen

Vedlikehold og oppjustering av det elektriske anlegget (2 personer).

Arrangementskomitéer

Det opprettes komitéer for hvert arrangement i leiren (varierende antall)

Undervisning og guiding er ikke knyttet til dugnadsmandagen.

Skolegruppen

Ansvar for formidling til skoleklasser i Espeland er underlagt undervisningsleder (ca. 8 personer).

Søndagsguidene

Omvisere på søndager (ca. 10 personer).

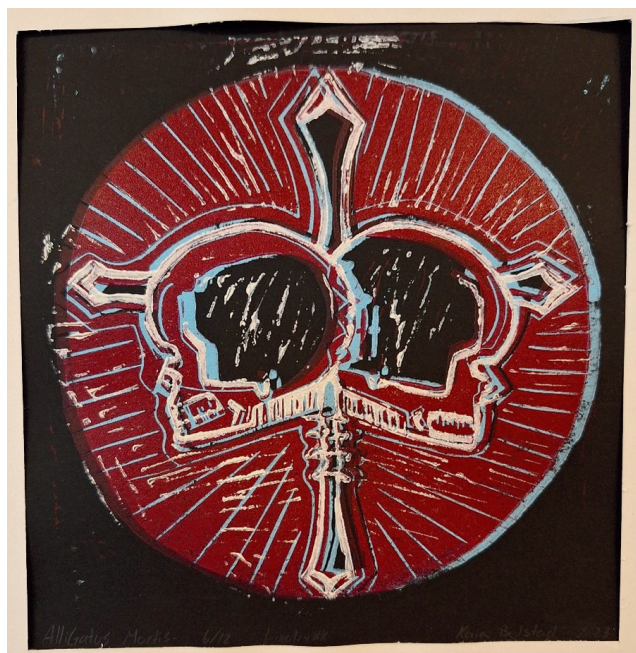
Stiftelsens priser deles ut 8. mai i Espeland fangeleir og har egne juryer.

Stiftelsen Lenkens formidlingspris

En egen jury sammensatt av eksterne ressurspersoner. Juryen i 2023 var; Solveig Moldrheim, Solrun Toft Iversen og Heidi Wittrup Djup. Juryens sekretær var Cathrine Løvaas.

Skolekonkurransens komité og jury

En egen komité bestemmer tema og format for den årlige konkurransen (3 personer+ undervisningsleder). En egen jury sammensatt av eksterne ressurspersoner (3 personer+ undervisningsleder).

Kaia Bolstad, «Alligatus Mortis», linotrykk.

HELSE MILJØ OG SIKKERHET

Daglig leder har hovedansvaret for HMS-arbeidet i stiftelsen. Stiftelsen har verneombud og HMS-saker tas opp på jevnlige personalmøter. Det gjennomføres medarbeidersamtaler minst en gang pr. år.

Det er også utnevnt en HMS-ansvarlig i Espeland fangeleirs venneforening.

Stiftelsen forvalter gamle bygg med stort behov for utbedring, også mht. sikring av et godt arbeidsmiljø. Brannsikring står sentralt, og det skal gjennomføres årlige brannøvelser og testing av brannvernutstyr i regi av utvalgt HMS-ansvarlig i venneforeningen.

Det har ikke vært meldt om alvorlige skader eller ulykker knyttet til driften i 2023. I staben har det vært registrert en del sykefravær, men det har ikke vært store utfordringer knyttet til dette.

Det er en rimelig fordeling mellom kvinner og menn i styret, rådet og staben sett under ett. Selv om arbeidspresset er høyt, anses arbeidsmiljøet som godt i staben. Som del av profesjonaliseringsprosessen er det iverksatt arbeid med ny handlingsplan for helse, miljø og sikkerhet for å imøtegå utfordringer med underbemanning, rolleavklaring og ansvarsområder for de ansatte opp mot frivilligheten for å sikre faglig forankring. Alle de ansatte er organiserte.

Virksomheten medfører ikke forurensing eller utslipp som kan være til skade for det ytre miljøet.

ØKONOMI 2023

Selv om stiftelsen er betydelig underfinansiert, har vi god økonomisk kontroll. Vi kom ut av året med et lite overskudd. Kommunikasjonen med regnskapsfører Randi Steffensen hos Godt Regnskap AS og statsautorisert revisor Rune Mydland hos KPMG er meget god.

Vi er skuffet over at støtten fra staten til våre avdelinger har stått helt stille gjennom årene, og dermed i praksis sakte men sikkert blir mindre.

Bergen kommunes engangstilskudd på kr. 1 000 000 etter budsjettforliket var et selvsagt veldig tungt og viktig bidrag. Også støtten fra Lerøy Seafood AS på kr. 500 000 og fra Fana sparebank AS på kr. 400 000 var naturligvis også svært velkomment.

Gjennom 2023 har det likevel vært noen usikkerhetspunkter. I et svært ugunstig marked for oss mistet vi en god strømvartale med Tinde Energi AS når de la ned. Strømutgiftene våre, spesielt i Espeland fangeleir, har derfor økt betydelig. Stiftelsestilsynet skapte også usikkerhet da det helt overraskende gjorde en avkorting i momskompensasjonen på kr. 180 000 (etter anke får vi likevel disse midlene utbetalt i 2024).

Illustrasjonsfoto. Foto: Canva.com

Da vi måtte flytte kontorer og undervisningsrom fra 5. til 4. etg. i Gestapohuset fikk vi også en smertelig økning i husleien. Det er svært kostbart å håndtere den store bygningsmassen i Espeland og husleien i Gestapohuset. Vi klarer derfor ikke å svare tilstrekkelig på etterspørselen fra skolene og øvrig publikum med vår beskjedne finansiering.

For å spare kostnader benytter vi også kvalifiserte pensjonister på timebetaling for spesifikke arbeidsoppgaver, spesielt knyttet til restaurering. I 2023 utbetalte vi timebetaling til 8 pensjonister på til sammen kr. 63 260.

Billett- og leieinntektene i stiftelsen er relativt små og utgjør en beskjeden del av våre budsjetter. Vi inngikk en leieavtale på kr. 12 750 pr. mnd. med Bergen kommune for parkeringsplasser i Espeland fangeleir knyttet til arbeidene med vannbehandlingsanlegget på Espeland. Stiftelsen leier i tillegg ut kontor til Gestapomuseets forening i Gestapohuset med en årlig leieavtale på kr. 70 000 pr. år.

Det er større investeringer knyttet til brukstilrettelegging av bygg i Espeland fangeleir som vi har ønsket å igangsette, men økonomien har ikke rom for disse prosjektene. Det samme gjelder å ta i bruk mulighetene som ligger i Gestapohusets 4. etg., der museet og våre øvrige lokaler er lokalisert.

Kacper Micolaj Pazik, «Two Faced», linotrykk.

STØTTE 2023

Driftstøtte fra det offentlige:

Kunnskapsdepartementet (U.dir)

Kr. 2 044 000

Bergen kommune

Kr. 1 478 000

Bergen kommune (engangsstøtte)

Kr. 1 000 000

Vestland fylkeskommune

Kr. 230 000

Strømsstøtte

Kr. 32 142

Prosjektstøtte fra det offentlige:

Bergen kommune

Kr. 146 000

Vestland fylkeskommune

Kr. 608 095 (inkl. støtten fra Fylkeskonservatoren på kr. 143 095)

Forsvaret

Kr. 250 000

Driftsstøtte fra det private:

Austevoll Seafood AS:

Kr. 500 000

Fana Sparebank AS:

Kr. 400 000

Div. sponsorer kr. 5 000 – 25 000:

Kr. 107 500

Prosjektstøtte fra det private:

Espeland fangeleir venneforening

Kr. 55 000

Fritt Ord

Kr. 200 000

Ildsjelfondet

Kr. 30 000

ÅRSREGNSKAP 2023

Stiftelsen Lenken
Gestapohuset og Espeland Fangeleir

Org. nr. 881 585 952

Stiftelsen Lenken. Gestapohuset og Espeland fangeleir

Resultatregnskap

Driftsinntekter og -kostnader	Note	2023	2022
Salgsinntekter		4 119	16 254
Andre inntekter	1, 2, 3	<u>6 921 667</u>	<u>6 562 861</u>
Sum driftsinntekter		<u>6 925 786</u>	<u>6 579 115</u>
Varekostnad		0	34 458
Lønnskostnad	4	3 554 837	3 189 352
Ordinære avskrivninger	5	199 479	131 710
Andre driftskostnader	1	<u>3 068 335</u>	<u>3 343 758</u>
Sum driftskostnader		<u>6 822 651</u>	<u>6 699 279</u>
Driftsresultat		<u>103 135</u>	<u>-120</u>
Renteinntekter		108 245	45 027
Rentekostnader		3 976	135
Resultat av finansposter		<u>104 270</u>	<u>44 892</u>
Årets resultat	6	<u>207 405</u>	<u>-75 271</u>
Overføringer			
Avsatt til annen egenkapital		207 405	0
Overført fra annen egenkapital	6	<u>0</u>	<u>75 271</u>
Sum overføringer	6	<u>207 405</u>	<u>-75 271</u>

Stiftelsen Lenken. Gestapohuset og Espeland fangeleir

Balanse pr. 31.12

EIENDELER	Note	2023	2022
ANLEGGSMIDLER			
Varige driftsmidler			
Tomter og bygninger	1, 5	438 600	446 800
Driftsløsøre, inventar o.l.	1, 5	1 106 779	1 193 990
Sum varige driftsmidler	1, 5	<u>1 545 379</u>	<u>1 640 790</u>
Sum anleggsmidler		<u>1 545 379</u>	<u>1 640 790</u>
OMLØPSMIDLER			
Varer			
Varelager		19 080	19 080
Sum varer		<u>19 080</u>	<u>19 080</u>
Fordringer			
Kundefordringer		11 420	0
Andre kortsiktige fordringer		68 878	65 309
Sum fordringer		<u>80 298</u>	<u>65 309</u>
Bankinnskudd, kontanter o.l.			
Bankinnskudd, kontanter o.l.		6 028 028	4 692 295
Sum bankinnskudd, kontanter o.l.		<u>6 028 028</u>	<u>4 692 295</u>
Sum omløpsmidler	1	<u>6 127 405</u>	<u>4 776 684</u>
SUM EIENDELER		<u>7 672 784</u>	<u>6 417 474</u>

Stiftelsen Lenken. Gestapohuset og Espeland fangeleir

Balanse pr. 31.12

EGENKAPITAL OG GJELD	Note	2023	2022
EGENKAPITAL			
Innskutt egenkapital			
Grunnkapital/Forvaltningskapital	6	50 000	50 000
Sum innskutt egenkapital	6	<u>50 000</u>	<u>50 000</u>
Opptjent egenkapital			
Annen egenkapital	6	4 862 026	4 654 621
Sum opptjent egenkapital	6	<u>4 862 026</u>	<u>4 654 621</u>
Sum egenkapital	6	<u>4 912 026</u>	<u>4 704 621</u>
GJELD			
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		172 737	79 639
Skyldige offentlige avgifter		264 062	177 518
Annen kortsiktig gjeld	3	2 323 959	1 455 696
Sum kortsiktig gjeld	1, 3	<u>2 760 758</u>	<u>1 712 853</u>
Sum gjeld		<u>2 760 758</u>	<u>1 712 853</u>
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		<u>7 672 784</u>	<u>6 417 474</u>

Stiftelsen Lenken. Gestapohuset og Espeland fangeleir

Note 1 – Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk for ideelle organisasjoner. Stiftelsen er ikke skattepliktig.

Inntekter og kostnader

Salg av varer og tjenester inntektsføres ved levering. Kostnader sammenstilles med tilhørende inntekt.

Tilskudd og gaver inntektsføres når stiftelsen har mottatt disse, så fremt de ikke er øremerkede. For øremerkede midler og tilskudd blir inntektsføring utsatt til de faktisk blir benyttet.

Øremerkede midler, f.eks. istandsettingsmidler og andre tilskudd til vedlikehold, drift og formidling regnskapsføres brutto som driftsinntekter, mens tilhørende kostnader regnskapsføres som lønn, driftskostnader eller aktiveres dersom de kvalifiseres til balanseføring.

Utgifter til vedlikehold og rehabilitering kostnadsføres. Utgifter til anskaffelser av driftsmidler, inventar og utstyr til formidling eller tilrettelegging av utstillinger balanseføres.

Klassifisering og vurdering av balanseposter

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmiddel/langsiktig gjeld.

Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi ved verdifall som ikke forventes å være forbigående. Anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives planmessig. Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Note 2 Tilskudd

Stiftelsen har i 2023 mottatt en rekke tilskudd til drift og vedlikehold, herunder

bl.a.: Bergen Kommune	kr 2 458 000
Utdanningsdirektoratet	kr 2 044 000
Vestland Fylkeskommune	kr 710 095

Stiftelsen har også fått bidrag fra Forsvaret og venneforeningene til stiftelsen, samt en rekke private aktører.

Note 3 Utsatt inntektsføring

Avsatte midler 1.1.2023	1 210 875
Inntektsført/bruk 2023	-210 875
Avsatt i 2023	830 000
Avsatte midler 31.12.2023	1 830 000

Utsatte inntektsføring er knyttet til gaveforsterkningsmidler til Gestapohuset, samt øremerkede tilskudd i 2023 fra Austevoll Seafood og Fana Sparebank.

Bruk i 2023 er støtte til husleie fra Perestroika i 2022.

Stiftelsen Lenken. Gestapohuset og Espeland fangeleir

Note 4 Lønnskostnader og antall årsverk

	2023	2022
Lønninger	3 018 761	2 710 201
Arbeidsgiveravgift	451 973	401 521
Pensjonskostnader	56 576	54 464
Andre ytelser	27 528	23 166
Sum	3 554 837	3 189 352

Selskapet har i 2023 sysselsatt 4 årsverk.

Note 5 Anleggsmidler

	Bygning og tomt	Driftsløsøre, inventar o.l	Sum
Anskaffelseskost pr. 01.01.23	553 396	2 193 986	2 747 382
+ Tilgang kjøpte driftsmidler		104 068	104 068
= Anskaffelseskost 31.12.23	553 396	2 298 054	2 851 450
Akkumulerte avskrivninger 31.12.23	114 796	1 191 275	1 306 071
= Bokført verdi 31.12.23	438 600	1 106 778	1 545 378
Årets ordinære avskrivninger	8 200	191 279	199 479
Økonomisk levetid	67 år	0-10 år	

Note 6 Egenkapital

	Grunnkapital	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Pr. 31.12.2022	50 000	4 654 621	4 704 621
Årets resultat		207 405	207 405
Pr 31.12.2023	50 000	4 862 026	4 912 026

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur". De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

<p>Johansen, Tor Dishington Daglig leder På vegne av: Stiftelsen Lenken. Gestapohuset og Espe... Serienummer: no_bankid:9578-5999-4-1999205 IP: 193.69.xxx.xxx 2024-04-16 13:28:38 UTC</p> <p></p>	<p>Friele, Bodil Styremedlem Serienummer: no_bankid:9578-5998-4-2401235 IP: 77.16.xxx.xxx 2024-04-16 22:35:31 UTC</p> <p></p>
<p>Mortensen, Elin Helen Nestleder Serienummer: no_bankid:9578-5999-4-1044149 IP: 185.5.xxx.xxx 2024-04-17 08:01:53 UTC</p> <p></p>	<p>Horn, Arild Styreleder Serienummer: no_bankid:9578-5999-4-1251076 IP: 109.189.xxx.xxx 2024-04-17 12:30:33 UTC</p> <p></p>
<p>Valestrand, Kolbjørn Styremedlem Serienummer: no_bankid:9578-5993-4-1814215 IP: 85.166.xxx.xxx 2024-04-18 13:31:52 UTC</p> <p></p>	<p>Skorgen, Torgeir Styremedlem Serienummer: no_bankid:9578-5999-4-1205995 IP: 129.177.xxx.xxx 2024-04-18 13:32:37 UTC</p> <p></p>

Penneo Dokumentnr: YLJB0-AU16B-ZU0TE-Q81EZ-

Dokumentet er signert digitalt, med Penneo.com. Alle digitale signatur-data i dokumentet er sikret og validert av den datamaskin-utregnede hash-verdien av det opprinnelige dokument. Dokumentet er låst og tids-stempelt med et sertifikat fra en betrodd tredjepart. All kryptografisk bevis er integrert i denne PDF, for fremtidig validering (hvis nødvendig).

Hvordan bekrefter at dette dokumentet er originalen?
Dokumentet er beskyttet av ett Adobe CDS sertifikat. Når du åpner dokumentet i

Adobe Reader, skal du kunne se at dokumentet er sertifisert av Penneo e-signature service <penneo@penneo.com>. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret.

Det er lett å kontrollere de kryptografiske beviser som er lokalisert inne i dokumentet, med Penneo validator - <https://penneo.com/validator>

PENNEO

Signaturene i dette dokument er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur". De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle dataer og innholdet i dette dokument."

Mæland, Monica

Styremedlem

Serienummer: no_bankid:9578-5999-4-

1089249 IP: 79.161.xxx.xxx

2024-04-18 13:56:53 UTC

Steinfeld, Dag

Styremedlem

Serienummer: no_bankid:9578-5999-4-

1571725 IP: 104.28.xxx.xxx

2024-04-19 07:33:11 UTC

Sebak, Per Kristian

Styremedlem

Serienummer: no_bankid:9578-5993-4-1734832

IP: 46.212.xxx.xxx

2024-04-19 08:48:26 UTC

Løvaas, Cathrine

Styremedlem

Serienummer: no_bankid:9578-5999-4-2213038

IP: 88.94.xxx.xxx

2024-04-24 20:53:33 UTC

Penneo Dokumentnøkkel: YLJB0-AU16B-ZU0TE-Q81EZ-

Dokumentet er signert digitalt, med **Penneo.com**. Alle digitale signatur-data i dokumentet er sikret og validert av den datamaskin-utregnede hash-verdien av det opprinnelige dokument. Dokumentet er låst og tids-stempelt med et sertifikat fra en betrodd tredjepart. All kryptografisk bevis er integrert i denne PDF, for fremtidig validering (hvis nødvendig).

Hvordan bekrefter at dette dokumentet er originalt?

Dokumentet er beskyttet av ett Adobe CDS sertifikat. Når du åpner dokumentet i

Adobe Reader, skal du kunne se at dokumentet er sertifisert av **Penneo e-signature service** <penneo@penneo.com>. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret.

Det er lett å kontrollere de kryptografiske beviser som er lokalisert inne i dokumentet, med Penneo validator - <https://penneo.com/validator>

KPMG AS
Kanalveien 11
P.O. Box 4 Kristianborg
N-5822 Bergen

Telephone +47 45 40 40 63
Internet www.kpmg.no
Enterprise 935 174 627 MVA

Til styret i Stiftelsen Lenken. Gestapohuset Og Espeland Fangeleir

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Stiftelsen Lenken. Gestapohuset Og Espeland Fangeleir, som består av balanse per 31. desember 2023, resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening

- oppfyller årsregnskapet gjeldende lovkrav, og
- gir årsregnskapet et rettviseende bilde av stiftelsens finansielle stilling per 31. desember 2023, og av dets resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av stiftelsen i samsvar med kravene i relevante lover og forskrifter i Norge og International Code of Ethics for Professional Accountants (inkludert internasjonale uavhengighetsstandarder) utstedt av International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlige for øvrig informasjon som er publisert sammen med årsregnskapet. Øvrig informasjon omfatter informasjon i årsrapporten bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Vår konklusjon om årsregnskapet ovenfor dekker ikke øvrig informasjon.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen og årsregnskapet og den kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapet, eller hvorvidt øvrig informasjon ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom øvrig informasjon fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik

© KPMG AS, a Norwegian limited liability company and a member firm of the KPMG global organization of independent member firms affiliated with KPMG International Limited, a private English company limited by guarantee. All rights reserved.

Statautoriserte revisorer - medlemmer av Den norske Revisorforening

Offices in:

Oslo	Elverum	Mo i Rana	Tromsø
Ålesund	Farnes	Molde	Trondheim
Arendal	Hamar	Sandnessjøen	Tysøet
Bergen	Haugesund	Stavanger	Ullensaker
Bodo	Kranik	Stord	Ålesund
Drammen	Kristiansund	Strømsø	

Penneo Dokumentnr: WOKSM-EGMAY-OP-52-4MFKX-IPP-4K-VZAGF

internkontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til stiftelsens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og vurderer vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av internkontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av intern kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av stiftelsens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig, og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om stiftelsens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at stiftelsens ikke kan fortsette driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettvisende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte innholdet i og tidspunkt for revisjonsarbeidet og eventuelle vesentlige funn i revisjonen, herunder vesentlige svakheter i intern kontroll som vi avdekker gjennom revisjonen.

Uttalelse om andre lovmessige krav

Konklusjon om utdeling og forvaltning

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000, *Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell*

informasjon, mener vi at stiftelsen er forvaltet og utdelinger er foretatt i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig.

Bergen, 2. mai 2024
KPMG AS

Stein Are Slettmark
Statsautorisert revisor
(elektronisk signert)

Pennneo Dokumentbrikke: WOKSM-E6MXY-QP JS2-4MKFX-IPP-4K-VZAGF

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur". De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

Slettemark, Stein Are

Partner

På vegne av: KPMG AS

Serienummer: no_bankid:9578-5999-4-1237850

IP: 80.232.xxx.xxx

2024-05-02 11:03:09 UTC

Penneo Dokumentnr: WPKS-M-E6MWV-QPJS-2-4MFX-JPRqK-VZAGF

Dokumentet er signert digitalt, med **Penneo.com**. Alle digitale signatur-data i dokumentet er sikret og validert av den datamaskin-utregnede hash-verdien av det opprinnelige dokument. Dokumentet er låst og tids-stemplet med et sertifikat fra en betrodd tredjepart. All kryptografisk bevis er integrert i denne PDF, for fremtidig validering (hvis nødvendig).

Hvordan bekrefter at dette dokumentet er originalen?

Dokumentet er beskyttet av ett Adobe CDS sertifikat. Når du åpner dokumentet i

Adobe Reader, skal du kunne se at dokumentet er sertifisert av **Penneo e-signature service** <penneo@penneo.com>. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret.

Det er lett å kontrollere de kryptografiske beviser som er lokalisert inne i dokumentet, med Penneo validator - <https://penneo.com/validator>

PERSPEKTIVER ETTER 2023

Forutsetningene

Espeland fangeleir og Gestapomuseet inngikk i samme stiftelse i 2020. Slik ville vi befeste og utvikle vår ambisjon om å etablere et episer for historiebasert freds- og menneskerettighetsarbeid i vestlandsregionen, spesielt rettet mot ungdom. Vi fortsetter dette arbeidet intensivt og ser fortløpende på mulighetene for å øke aktiviteten.

Med utgangspunkt i høy kompetanse og faglighet skal vi styrke engasjementet for å bidra positivt i samfunnsutviklingen, lokalt og globalt. Vi formidler formativ refleksjon over hva som skjer når menneskeverdet undergraves, og inspirerer til kritisk tenkning for å forme selvstendige og konstruktive medborgerskap.

Ideologien som utsløste 2. verdenskrig er den sterkeste manifestasjonen av høyre-radikalisme satt i system, der vold ble brukt metodisk for å undergrave menneskeverdet. Nazismen tjener som det beste eksemplet på farene med konspirasjonsteorier, pseudovitenskap og misinformasjon.

Gestapohuset tømmes. 8. mai 1945. Fotograf ukjent. Foto: Marcus spesialsamlinger. UiB.

Kunnskapsproduksjon

Læringseffekten av å bruke historiske bygg og minnesteder knyttet til nazismen som ramme for undervisning og diskusjon er velkjent. De autentiske anleggene vi forvalter har et enormt potensial for undervisning. Denne kombinasjonen av formidling, kunnskapsproduksjon og kulturarvforvaltning utgjør en kraftpakke for sikring av demokratiske verdier.

Med stiftelsens fantastiske historiske utgangspunkt kan vi ikke ha lavere ambisjoner enn å bli ledende på formidling knyttet til menneskeverdet, menneskerettigheter, demokratisering og aktiv samfunnsdeltakelse overfor vår unge. Dette inkluderer også et tungt faglig arbeid opp mot skolene og lærerkorpsset vårt.

Slik vil vi også bidra til å utvikle der kraftfulle kompetanseverktøyene som er nødvendige for å følge opp de utmerkede føringene i læreplanens overordnede del. Vår formidling er forskningsbasert, og på lengre sikt ønsker vi å bygge opp et nasjonalt forskningssenter knyttet til vår overordnede tematikk.

Samlet vil vår strategi gi betydelige synergieffekter. Det vil være enkelt å igangsette og følge opp forskningsprosjekter og nyskapende undervisningsopplegg. Kurslederne og pedagogene har naturligvis stor fordel av den enkle tilgangen til forskningskompetansen. Slik kan vi se for oss et dynamisk møtepunkt for erfaringsutveksling og kompetansebygging.

Mistenkte landssvikere oppstilt på Espeland i mai 1945.
Fotograf ukjent. Foto: Stiftelsen Lenken.

Strategiske mål

Vi vil over tid bygge opp stiftelsen med et langsiktig mål om å søke plassering i post 224 på statsbudsjettet. Vi ønsker således å inngå i et fellesskap med HL-senteret, Arkivet, Falstad-senteret og Narviksenteret. Disse organisasjonene arbeider for fred og menneskerettigheter med 2. verdenskrig som tematisk utgangspunkt.

Vestlandet er den eneste landsdelen i Norge som mangler et slikt senter på denne budsjettposten.

Støtten fra Kunnskapsdepartementet blir på kr. 2 000 000 i 2024, som i fjor. Det er skuffende. Bergen kommune bevilger oss kr. 1 278 000 i 2024 over fast linje, samt kr. 200 000 til undervisningsopplegget i Espeland fangeleir. Vi må intensivere vårt arbeid opp mot Vestland fylke, ikke minst med å bli mer synlige.

På denne bakgrunnen vil vi fortsette å svare konstruktivt på de overordnede føringene i læreplanen og de statlige tilsagnene. Vi skal mer enn oppfylle Bergen kommunes sunne kvalitetskrav til arbeidet opp mot barn og unge, frivillighetskultur og kulturvern. Videre ønsker vi å ekspandere vår holdningskapende tilstedeværelse i Vestland fylke.

Likevel må det konstateres at vi pr. i dag er alvorlig underfinansiert, ikke minst mht. lønnsmidler. Forvaltningen av våre bygg og lokaler er kostbar. Det er frustrerende at vi ikke kan ta ut mer av vårt fantastiske potensial for formidling og samfunnsdeltakelse. Presset på stiftelsens faste ansatte og de frivillige er stort.

Krigsforbrytere under hjemsending til Tyskland etter endt soning på Espeland. Fotograf ukjent. Foto: Stiftelsen Lenken.

Profesjonalisering

Stiftelsen er i en vanskelig fase – profesjonaliseringsfasen. Det er en utfordring når en organisasjon øker antallet ansatte og samtidig skal samarbeide med og hensynta frivilligheten. Stiftelsen har to tilknyttede selvstendige venneforeninger med mange aktive frivillige som krever spesiell oppmerksomhet.

Vi er avhengige av samarbeidet med de fantastiske frivillige. Når stiftelsen selv profesjonaliseres ser vi et strekk i organisasjonen som de frivillige kan oppfatte som fremmedgjørende. Samtidig stiller det offentlige stadig høyere krav til frivilligheten. Den må bl.a. forholde seg til flere interesser samtidig, og balansere kravene fra disse.

På den ene siden gjør denne balansegangen at frivillige organisasjoner egner seg til å løse samfunnsproblemer. De kan forholde seg til offentlige mål samtidig som de mobiliserer folk til frivillig innsats. På den annen side skaper denne balansegangen kompliserte styrings-systemer og utfordrende dynamikker i organisasjonene.

Økte krav til profesjonalisering overfor de frivillige kan føre til brudd på den psykologiske kontrakt mellom stiftelsen og de frivillige, med tap av motivasjon som konsekvens. Utfordringen er å etablere gode interne styringssystemer uten at de frivillige samtidig føler seg fremmedgjort. Det legger ekstra press på stiftelsen.

Profesjonaliserte, frivillige organisasjoner med en ledelsesform modellert etter næringslivet kan bidra til samfunnseffektivitet og gode tjenester, men er ikke nødvendigvis best egnet dersom målet er deltagelse og mulighet til å uttrykke behov og meninger. Det handler også om kulturforskjeller i de ulike organisasjonene. Vi må løse dette sammen.

MULIGE UTVIDELSER

Høyanger fredssenter

Stiftelsen har hatt flere besøk i Høyanger for å kartlegge mulighetene for å etablere en egen avdeling i Høyanger. Under krigen var det et eget Gestapo-hovedkvarter på tettstedet. Bygget som ble benyttet for formålet står fremdeles og eies og brukes av Hydro Aluminium Høyanger. Planen er å etablere et historiebasert freds- og menneskerettighetssenter som et bredt anlagt undervisningstilbud for hele nordre del av Vestland fylkeskommune, som mangler et slikt tilbud.

Høyanger kommune har tatt forslaget svært godt imot, og vurderer muligheten av å stille til disposisjon et eget hus for senteret. Hydro stiller velvillig det historiske bygget til disposisjon for undervisningsformål. Det gjenstår en del arbeid for å få kabalen til å gå opp, ikke minst i forhold til finansieringen av driften, men vi er svært optimistiske. Vi tror at både regionens kommuner, fylke og stat vil se verdien av dette prosjektet.

Kronprins Olav og kronprinsesse Märtha foran messa i Høyanger som senere ble til et "Gestapohus" under 2. verdenskrig. Fotograf: Eugen Nordahl-Olsen. Foto: Vestland fylkesarkiv.

Lenkensenteret

Det gamle kretsfengselet ligger ubrukt midt i Rådhuskvartalet i Bergen sentrum, i byens demokratiske episenter. Vi mener bygget representerer fantastiske muligheter for holdnings- og formidling overfor ungdom. Fengselet vil kunne bli et enestående og nyskapende opplevelsessenter.

Det kan brukes for å lære ungdom om politiske prosesser og gi valgkompetanse. Men bygget kan på langt bredere basis også bidra til utvikling og sikring av samfunnsetisk bevissthet og identitet. Det vil kunne inspirere til samfunnsdeltakelse og forme aktive medborgerskap.

Vi ønsker at det gamle kretsfengselet skal bli et innovativt samfunnsetisk svar på Vil Vite-sentrene for ungdom, et gøyalt «klatresenter» for demokratiske verdier. Med Lenkensenteret vil vi etablere en modell som kan inspirere til etterfølgelse nasjonalt og internasjonalt. Forslaget er presentert for politikerne i Bergen i 2022, og er godt tatt imot.

Arbeid på Bergen kretsfengsel.

Fotograf: Ralph L. Wilson. Foto: Marcus spesialsamlinger. UiB.

SPONSORER

Magnus M. Thunestvedt AS

Abora Prosjekt AS

Skadedyrservice AS

Arna og Åsane Rørleggerservice AS

Asko Vest AS

OH-betong AS

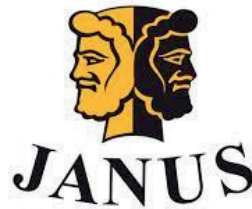
Bygg-Engros AS, Nestun

Murmester Sigurd Dønne AS

NorEngros K.J. Brusdal AS

Janusfabrikken AS

Printernorge AS

Verisure

Bibliotekservice AS

Stiftelsen Lenken

Stiftelsen Lenken

Gestapohuset og Espeland
fangeleir Moldamyrane 81
5267 ESPELAND

E-post:: post@lenken.no

Telefon: (+ 47) 90 12 16 76

Hjemmeside: www.lenken.no

Org.nr: 881 585 952

Kontortid 09:00-15:30